

ΚΕΙΜΕΝΟ Ι

Η «νεαρή μοίρα» του κόσμου...

«...Η μηχανή είναι η «νεαρή μοίρα» του κόσμου. Ο ρόλος της είναι τόσο σημαντικός, ώστε θα είναι ματαιοπονία, αν προσπαθήσουμε ν' αγνοήσουμε την παρουσία της. Μερικοί θεωρητικοί, όχι όλοι, την καταριούνται. Αλλά λησμονούν τούτο: ότι από την πρώτη στιγμή της πολιτιστικής του προσπάθειας ο άνθρωπος άλλο δεν έκαμε παρά ν' αναζητήσει μέσα επικουρίας στον αγώνα του για την ύπαρξη. Ποτέ δεν στοχάστηκε πως ένα σύνεργο της δουλειάς θα μπορούσε να είναι εμπόδιο στην πραγματοποίηση του αληθινού προορισμού. Το πρώτο κομμάτι της πέτρας που χρησιμοποίησε, για να νικήσει μια αντίσταση, το πρώτο εργαλείο και όπλο, ήταν ένα βαρυσήμαντο περιστατικό της ιστορίας του που τον γέμιζε αγαλλίαση. Ο τροχός υπήρξε εφεύρεση που άνοιξε την καινούρια εποχή των ανθρώπων. Ο κεραμεικός τροχός. Και ο τροχός για το πρωτόγονο αμάξι. Το ησιόδειο ονομαζόμενο αλέτρι επίσης. Αν από τούτη τη σκοπιά κοιτάζουμε τα πράγματα, θα πρέπει βέβαια ν' αναρωτηθούμε: αν το αλέτρι ήταν μια μεγάλη ευεργεσία, γιατί ευκόλυνε την καλλιέργεια, γιατί δεν είναι ο γεωργικός ελκυστήρας μια πολύ μεγαλύτερη ευεργεσία; Αν ο τροχός του αμαξίου ήταν «δώρημα τέλει», γιατί ο τροχός που κινεί τώρα τα πάντα, από το αυτοκίνητο ίσαμε το εργοστάσιο, δεν είναι επίσης ένας πολύτιμος αρωγός σ' επιπονότητες προσπάθειες; Στοχάστηκε ποτέ κανείς ν' αναθεματίσει τον Αρχιμήδη ή τον Ήρωνα, το Λεονάρντο ντα Βίντσι ή τον Τορικέλλι, τον Πασκάλ ή τους Μογγολφιέρους; Οι άνθρωποι όλοι δεν αντίκρισαν τις εφευρέσεις τους με αληθινή ανακούφιση, σαν ένα βήμα προς την απολύτρωσή τους από την πολύμορφη εναντίωση του φυσικού περιβάλλοντος;

(...) Κατά πρώτο και κύριο λόγο, η μηχανή, συνολικά θεωρούμενη, ακυρώνει τεράστιες ποσότητες ανθρώπινου μόχθου. Ας θυμηθούμε τους ανθρώπους που **έσπαζαν άλλοτε την πέτρα**, μέσα στον ήλιο του καλοκαιριού, αυτή την τραγωδία. Σήμερα τους αναπληρώνει ο σπαστήρας. Το παράδειγμα τούτο μπορεί να πολλαπλασιασθεί σε ατελείωτη κλίμακα. Αισθάνομαι ανακούφιση, όταν αντικρίζω τον άνθρωπο λυτρωμένο, κατά ένα ποσοστό φυσικά, από την αγωνία της χειρωναξίας, από τη σκληρή και λασπερή προσπάθεια, που δεν έχει καμιά ομορφιά. Τον άνθρωπο και το ζώο. Συλλογιόμαι το άλογο στο μαγανοπήγαδο, στο βαρυφορτωμένο αραμπά, στο γοργό έλκηθρο, ανάμεσα στις χιονισμένες στέπες. Αυτά βέβαια **κατασκεύαζαν ποίηση**. Μια ποίηση, ωστόσο, πληρωμένη με ανυπόφερτη ταλαιπωρία. Δεν έχω τη γνώμη πως μπορούμε, χωρίς να πέσουμε σε λάθος, ν' αρνηθούμε την πολλαπλή ευεργεσία της μηχανής. Θυμούμαι το φοβερό μόχθο των κοριτσιών στο μπαμπάκι. Τα κλωστήρια του παλαιού καιρού **προκαλούσαν την αγανάκτηση**. Σήμερα η διαβίωση εκεί μέσα έχει γίνει κατά πολύ ανθρωπινότερη. Η χειρωνακτική εργασία, όταν δεν περιορίζεται σε κάποια όρια, όταν δε συνοδεύεται από την αγάπη του αποτελέσματος, όταν δεν απορρέει από εσωτερική ευφορία, δηλαδή όταν δεν είναι άσκηση, ευγενική απασχόληση, όταν γίνεται μόνο ιδρώτας, αγκομαχητό, ανεξιλέωτη ανάγκη ζωής, όταν κατακαλύπτει ολόκληρο το διαθέσιμο χρόνο και όχι μόνο το διαθέσιμο, ολόκληρο τον ανθρώπινο χρόνο, εξευτελίζει το άτομο. Αυτόν τον εξευτελισμό ακυρώνει προοδευτικά η μηχανή. Σε κάθε στιγμή του καθημερινού μας βίου προστρέχουμε στην πολύτιμη αρωγή της -και όσοι καταριόμαστε και όσοι δεν καταριόμαστε τον τεχνολογικό πολιτισμό...».

Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος (28, 39-42)

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙ

Αλλάξε η ζωή μας, ατομική και ομαδική

«...Σ' αυτό το γεμάτο από αιματηρές ρήξεις αιώνα η επιστημονική έρευνα και η πρακτική εφαρμογή των ευρημάτων της σημείωσαν μια ανήκουστη έως σήμερα πρόοδο. Οι θεωρητικές ανακαλύψεις και οι τεχνικές εφευρέσεις, που διαρκώς πολλαπλασιάζονται με ιλιγγιώδη ρυθμό, άνοιξαν στην ανθρώπινη δραστηριότητα εκπληκτικές δυνατότητες και άλλαξαν βαθιά τη ζωή μας, τόσο την ατομική όσο και την ομαδική. Ποτέ άλλοτε ο άνθρωπος δεν είχε στη διάθεση του τόσες ανέσεις: η σύγχρονη μηχανή (ένα πανέξυπνο, σοφό όργανο που έχει τόσο σχέση με τον απλοϊκό και χοντροειδή πρόγονό του, το εργαλείο της προϊστορικής εποχής, όσο ο εγκέφαλος του ανθρώπου με τα νευρικά κύτταρα του σκουληκιού) ικανοποιεί όλες τις χρείες, στο σπίτι, στο εργοστάσιο, στο γραφείο, με την πιο επιθυμητή ταχύτητα και ακρίβεια. Δεν υπάρχει πλέον πρόβλημα για την παραγωγή, τη μεταποίηση και τη διακίνηση των κάθε λογής αγαθών, από τα τρόφιμα και τα φορέματα έως τα οχήματα και τις οικοδομές· στα μεγέθη τους η ποσότητα συναγωνίζεται την αποτελεσματικότητα και την κομψότητα. Εκεί όμως όπου η πρόοδος έχει φτάσει τις διαστάσεις του θαύματος, είναι η κάλυψη των αποστάσεων: μπορεί κανείς από το δρόμο του ουρανού να κάνει το γύρο της γης μέσα σε λίγες ώρες, και σε

όχι τόσο πολλές να επισκεφθεί το φεγγάρι, πολύ πιο πέρα ακόμη ένα πλανήτη του συστήματός μας, διασχίζοντας το στερέωμα με μια διαπλανητική ρουκέτα. Όσο για την οικουμένη, αυτή πια έγινε τόσο μικρή και οικεία, ώστε δε δυσκολευόμαστε να επικοινωνούμε αμέσως (από το τηλέφωνο) με τους αντίποδες ή να παρακολουθούμε (στην τηλεοπτική οθόνη) ένα ποδοσφαιρικό αγώνα που γίνεται στην άλλη άκρη της υφελίου. Αδύνατο θα ήταν να φανταστεί κανείς πριν από ένα – δύο αιώνες ότι είναι ικανό το ανθρώπινο πνεύμα για τέτοιες επινοήσεις. Ποιος θα μπορούσε να προβλέψει μια τόσο «ισχύος» έκρηξη των γνώσεων και της τεχνικής, που ύψωσαν το βιοτικό επίπεδο των λαϊκών μαζών, μετακίνησαν τον μέσο όρο της ζωής σε πολύ προχωρημένη ηλικία και, στις οικονομικά αναπτυγμένες χώρες, αν δεν εξαφάνισαν, περιόρισαν σε μέγιστο βαθμό την αμάθεια και την αγροικία...».

Ε. Π. Παπανούτσος (13, 15-16)

ΚΕΙΜΕΝΟ ΙΙΙ

Τα τρακτέρ έφταναν απ' το δρόμο και προχωρούσαν στα χωράφια, μεγάλα ερπετά που περπατούσαν σαν τα έντομα, με την απίστευτη δύναμη των εντόμων. Σέρνονταν σαν φίδια στο χώμα, χάραζαν τα χνάρια και ξαναγύριζαν πάνω σ' αυτά. Τρακτέρ ντήζελ που κοντανάσαιν σαν αναπαύονταν, ξεκίνησαν μ' ένα θόρυβο σαν τη βροντή του κεραυνού που σιγά-σιγά γινόταν μια βαρειά βοή.

Πλατσομουρικά τέρατα που ανασήκωναν το χώμα, χώναν μέσα τη μουςούδα τους, ίσιαζαν τα χωράφια, τα όργωναν απ' όλες τις μεριές, περνούσαν από πάνω απ' τους φράχτες, μπαίνανε ολόγεια μέσα στις σούδες. Δεν κύλαγαν πάνω στο χώμα, αλλά πάνω στο δρόμο που θέλανε εκείνα. Δεν ξέρανε τι πάει να πει πλαγίς και σούδες, νερό, φράχτες σπίτια.

Ο άνθρωπος που καθόταν πάνω στο σιδερένιο κάθισμά του δεν είχε ανθρώπινη όψη· με γάντια, γυαλιά, καουτσουκένια μάσκα που του σκέπαζε τη μύτη και το στόμα, ήταν ένα με το τέρας, ένα ρομπότ θρονιασμένο στο κάθισμά του. Η φωνή των κυλίντρων έκανε ν' αντιβουίζει ο κάμπος και γινόταν ένα με τον αέρα και τη γη κι όλα γη και αέρας τραντάζονταν όλα μαζί. Ο οδηγός ήταν ανήμπορος να το διαφεντέψει...τραβούσε ολόγεια κατά το κάμπο, περνούσε μέσα απ' τις φέρμες και ύστερα απ' τον ίδιο δρόμο ζευγάριζε πίσω. Με μια τιμονιά θα μπορούσε να αλλάξει δρόμο, μα τα χέρια του οδηγού δεν μπορούσαν να το οδηγήσουν, γιατί το τέρας που είχε φτιάσει το τρακτέρ, το τέρας που είχε ξαμολώσει ελεύθερο το τρακτέρ είχε βρει τον τρόπο να εξουσιάζει και τα χέρια του οδηγού, το μυαλό του, τα νεύρα του, του είχε φράξει τα μάτια με γυαλιά, τον είχε φμώσει... του είχε παραλύσει το πνεύμα του, είχε δέσει τη γλώσσα του, είχε παραλύσει τις αισθήσεις του, είχε βουλώσει τις διαμαρτυρίες του. Δεν μπορούσε πια να βλέπει τη γη όπως ήτανε, δεν μπορούσε να νοήσει εκείνο που ένοιωθε η γη· τα πόδια του δεν μπορούσαν να πατήσουν το σβολιασμένο χώμα ούτε να νοιώσουν τη ζέστα και τη δύναμη της γης. Καθόταν στο σιδερένιο κάθισμα και τα πόδια πάνω στα σιδερένια πετάλια. Θα μπορούσε να υμνήση, να καταφρονέσει, να καταραστή, να στεριώσει πέρα πέρα τη δύναμη του, και για τούτο ούτε να περηφανευτεί μπορούσε, ούτε να τιμωρηθεί, ούτε να καταραστή ή να εμψυχώσει τον ίδιο τον εαυτό του. Δεν ήξερε, δεν εξουσίαζε, δεν ικέτευε τη γη. Δεν έτρεφε καμμία πίστη σ' αυτήν. Αν ένας σπόρος δε φύτρωνε, δεν τον ένοιαζε. Αν τα καινούργια φυτρωμένα βλαστάρια μαραίνονταν απ' τη ξέρα ή πνίγονταν απ' τις κατεβασιές αυτό λίγο τον έμελλε τον οδηγό όπως και το τρακτέρ.

Δεν αγαπούσε τη γη όπως ούτε κι η τράπεζα αγαπούσε τη γη. Μπορούσε να θαυμάζει το τρακτέρ...τα γυαλυστερά του πλευρά, την δύναμη της ορμής του και το βουητό των κυλίνδρων του αλλά το τρακτέρ δεν ήταν δικό του. [...] Κι όταν αυτή η σοδειά φύτρωνε και θεριζόταν κανένας άνθρωπος δεν έτριβε ανάμεσα στις παλάμες του έναν ζεστό σβώλο χώμα και δεν το άφηνε να τρέξει στη γη, ανάμεσα απ' τα δάχτυλα του. Κανένας δεν άγγιζε το σπόρο, ούτε θερμοπαρακάλαγε μέσα του για ν' αυξηθεί και να δυναμώσει. Κι οι άνθρωποι έτρωγαν εκείνο που δεν τώβγαζαν οι ίδιοι, τίποτε δεν τους έδενε με το ψωμί τους. Η γη γεννοβολούσε με τα σίδερα και σιγά σιγά αργοπέθαινε κάτω απ' αυτά τα σίδερα· γιατί κανένας ούτε την αγαπούσε, ούτε τη μισούσε, ούτε την ικέτευε ούτε την καταριόταν.

Απόσπασμα από «Τα σταφύλια της οργής», Τζων Στάινμπεκ

ΘΕΜΑ Α

Για ποιους λόγους, ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος στο κείμενο Ι, ισχυρίζεται ότι ο ρόλος της μηχανής είναι σημαντικός; (60-70 λέξεις)

15 Μονάδες

ΘΕΜΑ Β

Β1. Να επιλέξετε μία πρόταση από τις παρακάτω ως σωστή και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου Ι.

- Ι.** Η μηχανή είναι η νέα τραγική μοίρα του κόσμου.
- ΙΙ.** Η μηχανή αυξάνει τον ανθρώπινο μόχθο.

III. Η μηχανή απαλλάσσει τον άνθρωπο από τον επίπονο αγώνα της χειρωνακτικής εργασίας.

10 Μονάδες

B2. α) Το κείμενο II ανήκει στο γραμματειακό είδος του αποδεικτικού δοκιμίου. Εντοπίστε δύο σχετικά χαρακτηριστικά και κάνετε αντίστοιχες αναφορές στο κείμενο.

11 Μονάδες

β) Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου I να εντοπίσετε δύο στοιχεία προφορικότητας και να αιτιολογήσετε το ρόλο του καθενός.

10 Μονάδες

B3. Να μετατρέψετε τα παρακάτω ρηματικά σύνολα του Κειμένου I σε ονοματικά και να προσδιορίσετε τις αλλαγές που παρατηρείτε στο ύφος :

I. έσπαζαν άλλοτε την πέτρα

II. κατασκεύαζαν ποίηση

III. προκαλούσαν την αγανάκτηση

9 Μονάδες

ΘΕΜΑ Γ

Να εντοπίσετε το θέμα του Κειμένου III και να το αποδώσετε αξιοποιώντας κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι η προσωπική σας γνώμη σχετικά με τη συμβολή της μηχανής στην ανθρώπινη εργασία; (150-200 λέξεις)

15 Μονάδες

ΘΕΜΑ Δ

Ο Παπανούτσος στο Κείμενο II διατυπώνει την άποψη ότι οι τεχνικές εφευρέσεις μάς έχουν προσφέρει πολλές ανέσεις, όπως η τηλεφωνική επικοινωνία και η τηλεοπτική παρακολούθηση ενός ποδοσφαιρικού αγώνα. Μία από τις πιο σημαντικές ίσως, σήμερα, είναι η διαδικτυακή επικοινωνία. Σε ένα άρθρο σας, που θα δημοσιευθεί σε τοπική εφημερίδα, να αναπτύξετε τις θετικές πλευρές της τεχνικής εξέλιξης καθώς και τον αρνητικό αντίκτυπο της κυριαρχίας των διαδικτυακών σχέσεων στην εποχή μας. (400 λέξεις)

30 Μονάδες

Καλή τύχη!